

МАКАРОВА В. В.

асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі

ім. Михайла Туган-Барановського

dovzhenko_lk@mail.ru

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Міжнародна технічна допомога є важливим напрямом співпраці між суб'єктами міжнародних економічних відносин. У статті проаналізовані різні підходи до розуміння поняття міжнародної технічної допомоги, що закріплені у внутрішньодержавних нормах країн та нормативних актах міжнародних організацій.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, безоплатна допомога, донор, реципієнт.

МАКАРОВА В. В.

асистент

Донецкий национальный университет экономики и торговли

им. Михаила Туган-Барановского

dovzhenko_lk@mail.ru

МЕЖДУНАРОДНАЯ ТЕХНИЧЕСКАЯ ПОМОЩЬ: ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Международная техническая помощь является важным направлением сотрудничества между субъектами международных экономических отношений. В статье проанализированы разные подходы к пониманию понятия международной технической помощи, которые закреплены во внутригосударственных нормах стран и нормативных актах международных организаций.

Ключевые слова: международная техническая помощь, безвозмездная помощь, донор, реципиент.

МАКАРОВА В. В.

assistant

Donetsk National University of Economics and Trade named after

Mykhayilo Tugan-Baranovsky

dovzhenko_lk@mail.ru

INTERNATIONAL TECHNICAL ASSISTANCE: CONCEPTION AND MAIN CHARACTERISTICS

The International technical assistance is an important area of cooperation between the subjects of international economic relations. This article analyzes different approaches to the understanding of the meaning of international technical assistance that is fixed in domestic law of the countries and normative acts of international organizations.

Keywords: international technical assistance, free aid, donor, recipient.

Міжнародна технічна допомога є одним з напрямків зовнішньої діяльності країн та важливою складовою міжнародного співробітництва. Прагнучи збільшити ефективність її залучення та реалізації, є доцільним, перш за все, звернути увагу на понятійний апарат програм міжнародної технічної допомоги.

Традиційне розуміння поняття «технічна допомога» зводиться до уявлень про співробітництво у галузях науки і техніки. Однак з плином часу в цей термін почали вкладати дещо ширший зміст.

На сьогодні загальноживаного визначення поняття «міжнародна технічна допомога» не існує. Адже, крім визначень, що розкриті в актах міжнародного характеру, існують і поняття, які відображені у внутрішньодержавних нормах країн-донорів та країн-реципієнтів міжнародної технічної допомоги, які різняться за своїми завданнями.

Українське законодавство, що стосується міжнародної технічної допомоги досить суперечливе і непослідовне. У багатьох підзаконних нормативно-правових та розпорядчих актах вживається термін «міжнародна технічна допомога», хоча його стало визначення відсутнє [1, с. 166].

Визначення цього поняття міститься в Указі Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» № 596 від 01.06.1999 р.: «міжнародна технічна допомога — ресурси, які згідно з міжнародними договорами України надаються донорами на безоплатній основі Україні для здійснення програм, проектів міжнародної технічної допомоги з метою проведення реформ і реалізації програм соціально-економічного розвитку України» [2]. Але, у зв'язку з відхиленням проекту Закону України «Про міжнародну технічну допомогу», указ не набрав чинності.

На сьогодні, питання, пов'язані з залученням міжнародної технічної допомоги в Україні, регулюються постановою Кабінету Міністрів від 15 лютого 2002 року № 153 «Про створення єдиної системи залучення використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги», згідно з якою «міжнародна технічна допомога» – фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України» [3]. Згідно з цим документом міжнародна технічна допомога може надаватися у вигляді: будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні; робіт і послуг; прав інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті; інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій. Також, міжнародна технічна допомога може надаватися у формі: передачі у власність, користування майна і майнових прав; консультацій із залученням експертів, у тому числі іноземних; фінансування витрат на навчання і підвищення кваліфікації фахівців реципієнта, обміну спеціалістами, грантів.

Договори між урядами країн, укладені з метою сприяння економічному та соціальному розвитку, також містять відомості про надання міжнародної технічної допомоги.

Так, наприклад, Уряд України та уряд Данії, прагнучи поглибити партнерські відносини між своїми народами шляхом технічного співробітництва, 2 квітня 1997 року уклали Угоду щодо допомоги в енергетичній програмі, яка враховує аспекти захисту довкілля. Цим документом передбачено, що Датська технічна допомога впроваджуватиметься: шляхом відрядження спеціалістів, зокрема, консультантів, викладачів, експертів, наукового та технічного персоналу, навчання та підвищення кваліфікації українських фахівців і керівних працівників в Україні, в Данії чи в інших країнах, постачання матеріалів та обладнання, необхідного для впровадження, та у інший можливий спосіб.

Угодою між Урядом України та Урядом Республіки Корея «Про грантову допомогу та технічне співробітництво» № 36-V від 26 липня 2006 року зазначено, що технічна допомога від Уряду Кореї здійснюється за власний рахунок і надається у формі: обладнання; механізмів; матеріалів; консультацій; запрошення громадян для участі в навчальних програмах; відрядження для передачі досвіду, знань та навичок, проведення досліджень та здійснення проектів для розвитку; відрядження добровольців; надання інших форм допомоги, за погодженістю між країнами. Ця допомога згідно з Угодою не може бути використана для військових цілей.

Меморандумом про взаєморозуміння між урядом України та урядом Об'єднаного Королівства Великобританії і Північної Ірландії щодо технічної допомоги передбачається, що технічна допомога буде надаватися у вигляді підготовки кадрів; кваліфікованих осіб, направлених за свій рахунок, для виконання обов'язків спеціального, технічного або професійного характеру у будь-якому цивільному секторі; як виключення, але не для індивідуального володіння, британське обладнання для підтримки діяльності, що фінансується фондом «Ноу-Хау».

Згідно з Указом Президента Республіки Білорусь від 22 жовтня 2003 р. № 460 «Про

міжнародну технічну допомогу, що надається Республіці Білорусь»: «... міжнародна технічна допомога – один з видів допомоги, що надається безоплатно Республіці Білорусь донорами міжнародної технічної допомоги з метою надання підтримки в соціальних і економічних перетвореннях, охороні навколишнього середовища, ліквідації наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС, розвитку інфраструктури шляхом проведення досліджень, навчання, обміну фахівцями, аспірантами і студентами, передачі досвіду і технологій, грошових коштів, постачання обладнання та інших товарів (майна) за схваленими проектами (програмами) міжнародної технічної допомоги, а також у формі організації та (чи) проведення семінарів, конференцій, інших громадських обговорень» [4]. На відміну від українського законодавства щодо міжнародної технічної допомоги, цей указ також зазначає, що така допомога не може використовуватися у Республіці Білорусь для «здійснення екстремістської діяльності, інших діянь, заборонених законодавством; підготовки та проведення виборів, референдумів, відклику депутата, члена Ради Республіки, організації і проведення зборів, мітингів, вуличних ходів, демонстрацій пікетування, страйків, виготовлення та розповсюдження агітаційних матеріалів, проведення інших форм політичної агітаційно-масової роботи серед населення» [4].

У відповідності до Закону Придністровської Молдавської Республіки від 28 грудня 2011 г. № 249-З-V «Про безоплатну допомогу Придністровській Молдавській Республіці»: «технічна допомога – це вид безоплатної допомоги, яка надається з метою сприяння соціально-економічному розвитку Придністровської Молдавської Республіки іноземними державами та організаціями, міжнародними організаціями, міжнародними та іноземними неурядовими організаціями. Це сприяння здійснюється шляхом фінансування робіт та послуг, переказу грошових коштів, постачання товарів, передачі досвіду та технологій, організації підготовки кадрів, необхідних для реалізації проектів (програм) технічної допомоги. Не можуть бути віднесені до технічної допомоги грошові кошти та товари, які надаються фізичними особами, а також роботи і послуги за рахунок фізичних осіб» [5].

У Великобританії поняття «міжнародна технічна допомога» розкривається у Законі «Про міжнародний розвиток» від 2002 року. Згідно з цим законом міжнародна технічна допомога включає в себе ноу-хау у вигляді персоналу, навчання, або надання результатів наукових досліджень та стипендій [6].

У відповідності до Закону Російської Федерації «Про безоплатну допомогу (сприяння) Російській Федерації та внесення змін та доповнень в окремі законодавчі акти Російської Федерації про податки та встановлення пільг за платежами в державні позабюджетні фонди у зв'язку зі здійсненням безоплатної допомоги (сприяння)» № 95 – ФЗ: «технічна допомога (сприяння) – це вид безоплатної допомоги (сприяння), що надається з метою підтримки в реалізації економічних, соціальних реформ та здійснення роззброєння шляхом проведення конверсії, утилізації зброї та військової техніки, проведення радіаційно-екологічних заходів поводження з радіоактивними залишками, відпрацьованим ядерним паливом та іншими ядерними матеріалами, накопиченими раніше і (чи) утворюваних під час експлуатації та виводі з неї об'єктів мирного чи військового використання атомної енергії, а також шляхом проведення досліджень, підготовки, обміну спеціалістами, аспірантами, студентами, передачі досвіду та технологій, поставок обладнання та інших матеріально-технічних засобів з проектів та програм, які зареєстровані у порядку, встановленому Урядом Російської Федерації» [7].

Відомий російський економіст А. П. Кіреєв характеризує технічну допомогу, як надання країнам сприяння на оплатній або безоплатній основі в сферах технології процесів, продуктів і управління. Він стверджує, що таке сприяння може виявлятися практично в будь-яких галузях виробництва. В економічній сфері найчастіше технічне сприяння надається в області розробки програм економічного розвитку, статистики, грошової і бюджетної політики, розвитку регіонів, техніко-економічного обґрунтування окремих проектів [8].

Визначення поняття міжнародної технічної допомоги також містять установчі документи міжнародних організацій, які надають таку допомогу, а саме, Міжнародний

валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку та інші.

Так, наприклад, Міжнародний валютний фонд визначає, що міжнародна технічна допомога – це здатність підтримувати ресурси країн-членів, допомагаючи їм ефективно управляти їх економічною політикою і фінансовими справами, здатність зміцнення потенціалу країн в області людських і організаційних ресурсів [9]. Тобто, МВФ надає технічну допомогу шляхом сприяння країнам-членам у сфері валютної та грошової політики, а також банківського нагляду, статистики, розробки фінансового та економічного законодавства, також за проханням країн, здійснює підготовку кваліфікованих кадрів з метою допомоги у формуванні бази знань та інститутів, необхідних для проведення обґрунтованої економічної політики [10].

Організація економічного співробітництва та розвитку пропонує наступне визначення: міжнародна технічна допомога – це передача знань за допомогою надання навчання, персоналу, досліджень та пов'язаних з цими процесами вартостей. Також, передача знань може представляти собою «надання стипендії студентам для придбання спеціальності у різних країнах, в направленні кооперантів в країни, що розвиваються або в передачі патентів на пільгових умовах» [11, с. 205].

Отже, кожне з цих понять визначається у відповідності до встановлених завдань та цілей цих міжнародних організацій. Нестійкість міжнародного консенсусу відносно цілей іноземної допомоги також знижує її ефективність. Кожна група учасників цієї форми міжнародного співробітництва, незважаючи на декларовану єдність, продовжують зберігати свій особистий погляд на цільову місткість допомоги [11].

Іноземна технічна допомога націлена на формування техніко-економічних знань та навичок в певних сферах діяльності країн-реципієнтів. З організаційно-економічної точки зору технічна допомога – це надання консультаційних та інших професійних послуг, коли заказник та споживач – це різні особи, тобто оплата цих послуг здійснюється не організацією, якою вони надаються, а організацією, яка спонсує/фінансує технічну допомогу [12, с. 71].

Отже, до міжнародної технічної допомоги можна віднести ті ресурси, що надаються міжнародними організаціями чи країнами-донорами країнам-реципієнтам для сприяння економічному розвитку, покращення стану національних господарств, розвитку багатостороннього співробітництва у вирішенні загальних проблем людства. Але ж розбіжності у понятійному апараті зменшують ефективність надання міжнародної технічної допомоги, адже можуть викликати конфлікт міжнародного та національного законодавства під час залучення та реалізації міжнародних програм та проектів. Тому є необхідним створення єдиного уніфікованого нормативного акту, визнаного міжнародною спільнотою, який би закріплював та врегульовував питання щодо надання міжнародної технічної допомоги, реалізації та моніторингу її програм.

Технічна допомога – це діяльність, що охоплює широку сферу суспільних відносин, які стосуються не тільки науково-технічної сфери, але й ділянки управлінських та соціальних технологій, природоохоронної роботи, інституційної розбудови суспільства.

Тому, аналізуючи низку міжнародних договорів та враховуючи практику держав, міжнародна технічна допомога може бути окреслена як допомога, яка на підставі договору між донором та реципієнтом надається на безоплатній та безповоротній основі у вигляді майна (обладнання, механізми, матеріали) необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм); робіт і послуг; прав інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів), консультацій, передачі знань та досвіду шляхом обміну кваліфікованими особами та підготовкою спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Коссак В.М. Правове регулювання іноземних інвестицій та міжнародної технічної допомоги в Україні : [підручник] / В.М. Коссак, М.О. Михайлів – К. : Алеута; ЦУЛ, 2009. – 308 с.

2. Указ Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» № 596/1999 від 01.06.1999 р.
  3. Постанова Кабінету міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» № 153 // УК. – 2002. – 15 лютого.
  4. Указ Президента Республіки Білорусь «Про міжнародну технічну допомогу, що надається Республіці Білорусь» № 460 від 22 жовтня 2003 р.
  5. Закон Придністровської Молдавської Республіки «Про безоплатну допомогу Придністровській Молдавській Республіці» № 249-3-V від 28 грудня 2011 р.
  6. International Development Act 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/1/contents>
  7. Закон Російської Федерації «Про безоплатну допомогу (сприяння) Російській Федерації та внесення змін та доповнень в окремі законодавчі акти Російської Федерації про податки та встановлення пільг за платежами в державні позабюджетні фонди у зв'язку зі здійсненням безоплатної допомоги (сприяння) Російській Федерації» № 95-ФЗ від 12 квітня 2009 р.
  8. Киреев А. П. Международная экономика : в 2 ч. Ч. I. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства : [учебное пособие для вузов] / А. П. Киреев. – М. : Международные отношения, 1997. – 416 с.
  9. Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/>.
  10. Международный валютный фонд. Годовой отчет за 2012 год. Совместная работа для содействия мировому подъему [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2012/pdf/ar12_rus.pdf
  11. Нгуен Куок Динь. Міжнародне публічне право : в 2 т. Т. 2: Кн. 3 / Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Ален Пелле ; [пер. с.фр.]. – К. : Сфера, 2001.
  12. Капица Л.М. Международный институт иностранной помощи / Л.М. Капица // Вестник МГИМО-Университета. – 2011. – № 4 (19).
-